

A ROMÁNIAI MAGYAR JELLEGŰ MÚZEUMOK

A bemutatott módszertan alapján 165 múzeumot és gyűjteményt meghatározó módon vagy legalább alkalmoszerűen a magyar nyelvű, identitású közösséget (is) szolgálja. És, mint ilyen nagyon általános értelemben magyar jellegűnek (is) tekinthető. Igaz a magyar jelleget illetően jelentős eltérések tapasztalhatóak. A leltárba vett gyűjtemények, múzeumok többsége kapcsolódik a magyar történelemhez és kultúrához, a belső és külső kommunikációban egyaránt rendszeresen használják a magyar nyelvet. Más esetekben alkalmoszerűek mind a magyar jellegű tartalmi vonatkozások, mind a magyar nyelvűség használata.

108 „MAGYAR” MÚZEUM

Ezekből alapvetően 108 olyan múzeumot, látogatható emlékházat és gyűjteményt különítettünk el, amely a módszertani leírás ismérvei szerint (önmeghatározás, muzeális tevékenység tartalma vagy területi lefedettsége, a nyilvános megnyilvánulások során használt nyelv) magyar jellegűnek vagy magyar vonatkozásokat rendszeresen (természetesen magyar nyelven is) megjelenítő intézményként volt besorolható. Persze ezen, múzeumok egy része, mivel vegyes térséget fed le nem kizárólagos értelemben vetten magyar jellegű, a tárlatok, kiállítások vonatkozásában megjeleníti a térség több etnikumát is. Viszont rendszeresen állít ki magyar vonatkozású anyagokat, kommunikációjában (az intézeti honlaptól kezdődően, a tárgyak feliratozásáig, ismertetésén keresztül a tárlatvezetésig), a magyar nyelvet rendszeresen használja. 99 múzeum önmeghatározásában, tematikai lefedettségében, illetve kommunikációjában meghatározó módon magyar vonatkozású (néprajzi, irodalmi, történelmi, helytörténeti esetleg művészeti) kiállítási anyagot kínál. Természetesen ezen „magyar” intézmények esetében sem mindig az a jellemző, hogy kizárólag magyar vonatkozású tartalmakat kínálnak fel a látogatóknak. Ám regionális elhelyezkedésük, önmeghatározásuk, felvállalt küldetésük, és nem utolsósorban köztudati besorolásuk okán értelmezendők magyar intézménynek.

ALKALMAI VAGY RÉSZLEGES MAGYAR JELLEGŰ TÁRLATOK, KIÁLLÍTÁSOK

31 olyan múzeum jellegű létesítményt azonosítottunk be, amely esetében vagy létezik magyar vonatkozású állandó tárlat rész, vagy rendszeresen rendez ilyen vonatkozású tárlatokat (alkalmoszerű magyar megnyilvánulások). Illetve bizonyos mértékben használja a magyar nyelvet is (magyar nyelven is működtet honlapot, egyes tárlatok, időszakos kiállítások esetében használják a magyar nyelvet is, magyar nyelvű médiafelületeken valamelyes rendszerességgel tájékoztatnak).

Ugyanakkor beazonosítottunk még 25 olyan múzeumot, amely esetében a magyar vonatkozások, tematikák, tárlatok, állandó kiállításrészek előfordulnak, a magyar nyelvű megnyilvánulások sem kizártak, de ezek nem eléggé rendszeresek, pontosabban nem áll a rendelkezésünkre elegendő információ a minősítésre, de valószínűsíthetőek az alkalmi magyar megnyilvánulások. Például ide soroltuk a Körösvidéki Múzeum, amelyen belül létrehoztak egy kisebbségekkel foglalkozó

szakosztályt, de sem a honlapot sem az alkalmi rendezvényeket követve nem egyértelmű, hogy mennyire rendszeres a magyar jelleg az állandó vagy az alkalmi kiállítási anyagok esetében, illetve a közkapcsolati jellegű kommunikációt illetően. (csak visszautalva a módszertani megjegyzésekhez, a Körösvidéki Múzeum jogi keretein, de önálló entitásként működő Ady Endre Emlékmúzeumot külön, magyar jellegű múzeumként értékeltük).

A múzeumok szervezettségére és az intézményesültségére vonatkozó további elemzésünk csak a 108 magyar jellegű múzeumra vonatkozik.

JOGI, ADMINISZTRATÍV SZEMPONT

Romániában a 311/2003-as törvény a nyilvános gyűjtemények és múzeumok működési előfeltételeként előírja az akkreditációjukat. Az akkreditációs folyamat 2007-től indult be, és 2019 elején 1051 intézmény szerepelt az *Akkreditált múzeumok és gyűjtemények jegyzékében (Lista muzeelor și colecțiilor publice acreditate)*. A vonatkozó román jogszabályoknak való megfelelés, múzeumként jegyzett gyűjteményként történő bejegyzés egy adott múzeum/gyűjtemény intézményesültségének a mértékét is tükrözi. A 108 magyaroként besorolt múzeumból 84 akkreditált, bejegyzett intézmény. Ha csak az akkreditált intézményeket tekintjük, a magyar jellegűként beazonosított intézmények az összes jegyzékbe vett intézmény majdnem 8%-át teszik ki. Tekintetbe véve azt, hogy a magyar jellegűként értelmezett múzeumok egy része nemcsak magyar, hanem legtöbb esetben román és magyar vonatkozású, jogos úgy becsülni, hogy a magyar vonatkozásokat egyértelműen megjelenítő örökséggondozási intézmények az akkreditált múzeumok és gyűjtemények 7-8%-át teszik ki.

INTÉZMÉNYESÜLTÉG MÉRTEKE

A legtöbb múzeum minimális segédlettel dolgozik. Jó részük állandóan látogatható, pontosabban a nyilvántartásba vett 108 múzeum esetében elérhető illetve igényelhető valamilyen kiállítás- vagy tárlatvezetés. Állandó nyitva tartási programot alig (valamivel több mint) felük közül, de persze kérdéses, hogy az mennyiben jelent tényleges nyitvatartási időt, vagy látogathatósági időszakot. A felleltározott múzeumok gyűjtemények többsége a legkevésbé intézményesült formában működik, vagyis állandó alkalmazott jelenléte nélküli gyűjtemények, emlékházak, tájházak, illetve a kulcsos házakként működő parasztházak tartoznak (ez utóbbiak közül legismertebb a Gyimesekben található Borospataki Skanzen Panzió).

A 108 múzeumnak csak kisebb része felel meg a muzeológiai elvárásoknak, ami a tárgyállomány céltudatos és viszonylag folyamatos bővítését, a tárgyak szakszerű katalogizálását, az anyag tudományos feldolgozását és publikálását (kutatás, tanulmány, tárgykatalógus) illeti.

Az állandó és szakképzett (pl. restaurátor, néprajzos, történész, muzeológus) alkalmazottak megléte kivételes. 2018 végén 9 olyan intézményt azonosítottunk be amely legalább három szaktevékenységet folytató alkalmazottat foglalkoztat. Ezenkívül még 14 olyan múzeumot azonosítottunk be, ahol 1-2 az örökséggondozás terén szakképesítéssel rendelkező alkalmazott

dolgozik. De tekintettel az alkalmazotti formák sokféleségére, a tényleges tevékenységi körre eléggé viszonylagos, hogy milyen mértékű a tényleges szakmai munka vagy inkább a tárlatvezetés, felügyelet, gondnoki jellegű tevékenységi körökről van szó. Tehát a 108 intézményből maximum esetben 20-ban ha folyik intézményesült muzeológiai tevékenység.

MÚZEUMTÍPUSOK

A nyilvántartásba vett 108 múzeumból 55 néprajzi vonatkozású gyűjtemény, de a 19 több területet lefedő múzeum esetében a helytörténeti, történelmi vonatkozások mellett a néprajzi gyűjtemények majdnem minden esetben jelen vannak. Megemlítendő még 12 művészeti és 10 irodalmi emlékház, emlékmúzeum.